

Bydgoszcz, 10.01.2020

prof. zw. dr hab. Paweł Radziński

Sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka

RECENZJA

Zlecniodawca recenzji

Rada Dyscypliny Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej we Wrocławiu, pismo z dnia 27.11.2019 roku, zlecenie podjęte na podstawie Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003r, tekst jednolity (Dz.U. Z 2003 roku nr 65, poz.595, Dz. U. z 2005 roku nr 164, poz. 1365 oraz Dz. U. z 2011 roku nr 84 poz. 455).

Dotyczy

Uchwały Rady Dyscypliny Sztuki Muzyczne z dnia 25.11. 2019 roku w sprawie wszczęcia postępowania przewodowego dla mgr. Tomasza Tomaszewskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej: instrumentalistyka - wyznaczenie recenzentów.

W świetle Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz.595, ze zmianami Dz. U.nr. 164, poz. 1365 z dnia 17.08.2005 r.,tekst jednolity art. 6 ust. 1,3) Rada posiada uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.

Jako recenzent wyznaczony przez Radę Wydziału pracy doktorskiej mgr. Tomasza Tomaszewskiego

„Wirtuozeria a przemiany języka muzycznego w literaturze skrzypcowej Krzysztofa Pendereckiego z perspektywy wykonawcy” otrzymałem pracę doktorską tj. dzieło artystyczne zapisane na nośniku elektronicznym, opis pracy oraz dokumentację dorobku artystycznego.

Otrzymałem również :

- uchwałę o wszczęciu przewodu doktorskiego
- uchwałę o wyznaczeniu mnie recenzentem pracy doktorskiej
- protokół z przebiegu posiedzenia Rady Wydziału Instrumentalnego
- protokoły komisji skrócacyjnej z przeprowadzonych głosowań
- listę obecności członków Rady Wydziału
- listę obecności członków Rady Dyscypliny Sztuki Muzyczne zaliczanych do minimum kadrowego w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka

Liczba członków Rady uprawnionych do głosowania - 36 osób. Na posiedzeniu obecnych było 27 członków uprawnionych do głosowania. Głosów za wnioskiem 17, przeciw 7, wstrzymujących 3. Wszystkie głosy były ważne. W głosowaniu nad wyborem promotora - prof. Jarosława Pietrzaka oddano 27 głosów za wnioskiem 22 głosów, wstrzymujących 0, przeciw 5. W głosowaniu na recenzenta prof. Wojciecha Szlachcikowskiego obecnych było 18 osób w tym uprawnionych do głosowania 17. Za wnioskiem zagłosowało 17 osób w tym przeciw 0 i wstrzymujących 0. Za wyznaczeniem mnie na recenzenta obecnych było 18 osób w tym uprawnionych do głosowania 17, wynik głosowania to 16 głosów za, 1 wstrzymujący, 0 przeciw.

Stwierdzam, że w świetle ustawy z dnia 14.03.2003 r. ust.2 pkt.2, Rada Dyscypliny Sztuki Muzyczne podjęła prawomocną uchwałę o wszczęciu przewodu doktorskiego w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka oraz wyznaczeniu recenzentów pracy doktorskiej mgr. Tomasza Tomaszewskiego.

Podstawowe dane o kandydacie

Tomasz Tomaszewski urodził się 1 listopada 1951 roku w Czechowicach Dziedzicach. Naukę gry na skrzypcach rozpoczął w Opolu gdzie ukończył Średnią Szkołę Muzyczną z wyróżnieniem w 1969 roku w klasie Danuty Sujaty. Kontynuował edukację muzyczną w Akademii Muzycznej w

Warszawie w klasach prof. Tadeusza Wrońskiego i doc. Stanisława Kawalli. Dyplom tej uczelni uzyskał w 1976 roku.

Swoje umiejętności między 1974 a 1979 rozwijał na kursach mistrzowskich u takich skrzypków jak: O. Krysa, W. Marschner, J. Fournier i H. Szeryng.

W roku 1979 otrzymuje stypendium Ministerstwa Kultury na studia podyplomowe w Leningradzie gdzie doskonalili swoje umiejętności w klasach skrzypiec prof. B. Gutnikowa i kameralistyki prof. Tamary Fidler.

Pan Tomasz Tomaszewski prowadził bardzo ożywioną działalność jako solista, kameralista i muzyk orkiestrowy :

- Orkiestra Kameralna „Con moto ma cantabile” - 1970
- Orkiestra Kameralna Filharmonii Narodowej pod dyrekcją Karola Teutsch - 1971 - 1976
- Polska Orkiestra Kameralna - koncertmistrz i solista - 1975 - 1979
- Skrzypek Kwartetu Polskiego - 1974 - 1979 z którym zdobywa nagrody: I na konkursie w Belgradzie i III na konkursie ARD w Monachium (1976)

Od 1980 mieszka w Niemczech gdzie kontynuuje swoją pracę :

1980 - 1981 jako koncertmistrz Orkiestry w Baden-Baden

1981 - jest członkiem Orkiestry National Theater w Mannheim

1982 - zostaje koncertmistrzem Orkiestry Deutsche Oper w Berlinie

1982- docent a od 2002 profesor Hochschule der Künste Berlin

Tomasz Tomaszewski współpracował jako koncertmistrz z takimi dyrygentami jak:

Barenboim, Sinopoli, Stein, Rattle, Tieleman, Bertini, Barszaj, Mariner, Hoogwod, Abbado, Giergiev i inni.

Jako kameralista występował z m.in. z takimi pianistami jak Bruno Canino, Elżbietą Neumann, Mają Nosowską, Alicją Paletą-Bugaj, Jerzym Tosikiem-Warszawiakiem.

Pan Tomasz Tomaszewski jest dwukrotnym zdobywcą nagrody fonograficznej „Fryderyk” z „European Fine Arts Trio” w 2001 roku i „Baltic Neopolis Orchestra” z utworami Pawła Łukaszewskiego i Mikołaja Góreckiego.

Był nagradzany za wybitne osiągnięcia artystyczne takie jak: rozpowszechnianie kultury polskiej za granicą - 1998 Złoty Krzyż Zasługi czy berlińskie „Kammervirtuose”.

Tomasz Tomaszewski jest również inicjatorem, jurorem(m.in. Poznań, Toruń, Kraków, Szczecin, Oldenburg) i dyrektorem wielu festiwali i kursów muzycznych a także prezesem założonego w 2000 roku w Berlinie Internationale Beethoven Gesellschaft.

Praca pedagogiczna Pana Tomaszewskiego jest bardzo bogata: Hochschule der Kunste, Julius Stern Institut w Berlinie, Bach- Gymnasium działające przy Hans Eisler Hochschule für Musik.

Wykłada również na wielu kursach międzynarodowych m.in.: Głucholazy, Opole, Lugano, Koblenz, Ferrara, Gdańsk, Seul, Berlin Kraków, Santiago de Compostella.

Wielu absolwentów pracuje w prestiżowych orkiestrach niemieckich, hiszpańskich, belgijskich, włoskich, koreańskich i japońskich w tym ośmioro w Deutsche Oper w Berlinie a troje w Berliner Philharmoniker.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Cenne i godne podkreślenia jest autentyczna pasja i zainteresowanie z jaką Pan mgr. Tomasz Tomaszewski przedstawił rys historyczny rozwoju twórczości skrzypcowej oraz analizę zmieniającego się na przestrzeni lat języka muzycznego Krzysztofa Pendereckiego. Pozbawione zbędnego formalizmu i rutyny badania przedstawionego zagadnienia bardzo pozytywnie wpłynęły na końcowy rezultat pracy.

Praca doktorska mgr. Tomasza Tomaszewskiego składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym CD i opisu pracy. Opis części artystycznej pracy doktorskiej podzielony jest na dwujęzyczne streszczenie, wprowadzenie, cztery rozdziały, a także bibliografię, literaturę przedmiotu, źródła internetowe i spis przykładów.

ROZDZIAŁ 1

Sport? Perfekcja? Brawura? Siła muzycznego i duchowego przekazu? Tchnienie poetyki?

W rozdziale tym Autor analizuje definicję wirtuozerii i jej historyczny rozwój od wieku XVI i XVII. Przedstawia skrótowo sylwetki Carla Fariny poprzez Giuseppe Torellego, Arcangelo Corelliego, Francesco Geminianiego, Pietro Locatellego, Mario Veraciniego, Antonia Vivaldiego, aż do Giuseppe Tartiniego i Pietro Nardiniego.

Następnie kontynuuje rys historyczny omawianego terminu przez zaprezentowanie czołowych przedstawicieli szkół francuskiej - Jean Baptiste Lully, Jean Marie Leclair.

Dalsze analizy dotyczą szkoły niemieckiej - od Franza Bibera, Johanna Jacoba Walthera, Johanna Georga Pisendela, Johanna Stamitza i skrzypków tzw. Szkoły piemonckiej - Giovanniego Battisty Somisa, Gaetano Pugnani, Giovanniego Battisty Viottiego.

W dalszym ciągu badania rozwoju wirtuozerii skrzypcowej przedstawia i analizuje sylwetki skrzypków od Rudolfa Kreutzera po czasy nam współczesne aż do Gidona Kremera czy Vadima Repina.

Autor nie zapomni o skrzypkach polskich i omawia powojenny rozwój szkolnictwa muzycznego rozpoczynając od Tadeusza Wrońskiego poprzez Eugenie Umińską, Kaję Danczowską, Grażynę Bacewicz aż po Konstantego Andrzeja Kulkę.

W następnym podrozdziale (1.3) Pan Tomaszewski wymienia najważniejsze i najistotniejsze szczególne przypadki wirtuozerii w muzyce współczesnej i doświadczenia wynikające wprost z jego praktyki wykonawczej i pedagogicznej.

Analizuje i przedstawia najbardziej istotne style i techniki kompozytorskie (m.in. Schonberg, Webern, Nono, Lacheman, Berio, Hubner, Ligeti, Glass, Xenakis, Gubajdulina, Vasks i wielu innych).

ROZDZIAŁ 2

Wirtuozeria a przemiany języka muzycznego w literaturze skrzypcowej Krzysztofa Pendereckiego

Autor analizując przemiany języka muzycznego Krzysztofa Pendereckiego prowadzi nas w poszczególnych podrozdziałach przez :

- Ogólny zarys poszukiwań kompozytora własnego języka muzycznego (2.1)
- Analizuje inspiracje kompozytora klasyką moderny I połowy XX wieku (2.2)
- Prezentuje i analizuje środki sonorystyczne w utworach kompozytora (2.3) od *Miniatur* na skrzypce i fortepian (1959) poprzez m.in. *Emanacje* (1958) na dwie orkiestry smyczkowe, *Tren - Ofiarom Hiroszimy* (1960) aż po *Capriccio per violino ed orchestra* (1967).
- W podrozdziale (2.4) rozpatruje powrót kompozytora do stylu neoromantycznego w utworach skrzypcowych :

Concerto per violino ed orchestra (I Koncert skrzypcowy - 1976)

Streichtrio (1990 -91)

Metamorphosen. Concerto per violino ed orchestra No. 2 (1999)

- Podrozdział (2.5) omawia wpływ wybitnych muzyków na kompozycje Krzysztofa Pendereckiego.

ROZDZIAŁ 3

Concerto per violino ed orchestra (I Koncert skrzypcowy, 1976) - Interpretacja z perspektywy wykonawcy.

W rozdziale tym Pan Tomaszewski przedstawia interpretacje dzieła, które zostało przez doktoranta zapisane na nośniku CD w roku 2006. Jest to nagranie live z dnia 12.08.2006 roku. Godny podkreślenia jest osobisty współudział w interpretacji jako dyrygenta dzieła samego kompozytora Krzysztofa Pendereckiego.

Autor analizuje następujące problemy:

- W podrozdziale (3.1) omówione zostają założenia formalne i ich wpływ na interpretację koncertu oraz rola instrumentu solowego na budowę architektury koncertu. Analiza jest bardzo wnikliwa i precyzyjnie uzupełniona licznymi przykładami z partytury dzieła.
- Podrozdział (3.2) rozpatruje aspekty wirtuozerii w koncercie.
- Doświadczeniami ze współpracy z kompozytorem Krzysztofem Pendereckim podczas prób i koncertów autor omawia w podrozdziale (3.3).
- W następnym (3.4) podrozdziale porównana zostaje wirtuozeria *I Koncertu skrzypcowego* z *II Koncertem skrzypcowym* i innymi utworami na skrzypce Krzysztofa Pendereckiego.

ROZDZIAŁ 4

Zakończenie

Pan Tomasz Tomaszewski bardzo pięknie i emocjonalnie podsumowuje swoje doświadczenie spotkania z twórczością Krzysztofa Pendereckiego i ślad jaki ta muzyka pozostawia na wykonawcach i słuchaczach w kategoriach estetycznych, emocjonalnych, intelektualnych i moralnych. Autor poleca adeptom gry skrzypcowej zapoznanie się i głębsze przestudiowanie wirtuozerii Krzysztofa Pendereckiego. Uważa, że wydatnie wpłynie to na pogłębienie środków wyrazu artystycznego.

Opis dzieła artystycznego

Pan Tomasz Tomaszewski potraktował swoją pracę tak jej część opisową jak i nagranie koncertu bardzo poważnie. Bardzo wnikliwie w części opisowej przedstawia wszystkie analizy i badania, które mają mu pomóc w znalezieniu klucza do jak najbardziej trafnej interpretacji tej tak złożonej i bardzo głębokiej w swym przesłaniu muzyki. Stwierdzam, że poszukiwania pełnego i zadowalającego efektu brzmieniowego w pełni się powiodły. Walory interpretacyjne nagrane na nośniku CD są w pełni zadowalające. Współpraca z dyrygentem (jak już wcześniej wspomniałem Krzysztofem Pendereckim) i orkiestrą pozwala nam podziwiać dociekliwość i precyzję wykonania doktoranta tym bardziej, że mamy do czynienia z nagraniem live jak deklaruje doktorant.

Pan Tomaszewski pięknie rozwiązał problemy wykonawcze zachowując przy tym wyraźnie swoją wizję bez (mam takie przekonanie) ulegania zapożyczonym pomysłom interpretacyjnym. W poszukiwaniu rozwiązań kierował się precyzyjnie przemyślaną logiką frazowania i bogactwem współbrzmień harmonicznym i formalnym niuansów.

W tym miejscu chciałbym bardzo podkreślić walory instrumentalne pana Tomasza Tomaszewskiego. Artysta ma w pełni ukształtowaną i rozbudowaną skalę umiejętności skrzypcowych, które pozwalają tworzyć różnorodną paletę dźwiękową z bogactwem niuansów artykulacyjnych. Artysta pięknie buduje nastroje poprzez które wydobywa i podkreśla środki wyrazu użyte przez kompozytora. W zaprezentowanym wykonaniu koncertu możemy stwierdzić, że teoretyczna analiza formalna utworu bardzo współgra z praktycznym jego wykonaniem i tworzy spójną i harmonijną całość.

Konkluzja

Podsumowując chciałbym podkreślić, że pracę doktorską mgr. Tomasza Tomaszewskiego oceniam bardzo wysoko. Jest to praca nie tylko interesująca ale również bardzo wartościowa i co godne podkreślenia niezwykle przydatna z dydaktycznego punktu widzenia dla adeptów gry skrzypcowej. Przybliży utwory, które w praktyce pedagogicznej i scenicznej są rzadko wykonywane. Przedstawienie i zanalizowanie ich ze szczególnym uwzględnieniem I Koncertu jest bardzo ważnym krokiem w kierunku uzupełnienia wiedzy na tym odcinku współczesnego rozwoju wiolinistyki polskiej.

Nagrana przez Tomasza Tomaszewskiego płyta ma szansę zachęcić szczególnie studentów do częstszego studiowania utworów Krzysztofa Pendereckiego i wprowadzenia ich do repertuaru tak podczas studiów jak i praktyki koncertowej.

Stwierdzam, że doktorant wykazał się bardzo głęboką wiedzą teoretyczną i praktyczną co pozwala na stwierdzenie, że pan Tomasz Tomaszewski jest w pełni przygotowany do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej i dydaktycznej. Uważam, że w ten sposób rozwiązał założone zadanie i spełnił wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003 r.

Stawiam wniosek o przyjęcie pracy doktorskiej.

prof. dr hab. Paweł Radziński